

III этап XXVII Рэспубліканскай алімпіяды школьнікаў
па беларускай мове і літаратуры

Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

ДАВЕДКІ

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	5	8	5	2	3	4	10	9	4	7	57

10 клас

Варыянт 1

Заданне 1

Словы: <i>Выдра, знак, млын, па́ра, прастора, раствор, снег, спорт, чарніла, шлях.</i>	
<i>вадзяністы</i>	<i>снег, чарніла</i>
<i>вадзяны</i>	<i>знак, выдра, млын, па́ра</i>
<i>водны</i>	<i>прастора, шлях, раствор, спорт</i>

Заданне 2

Архаізмы:	<i>атрамант, іспыты, ланіты, паморак, радца, рондаль.</i>
Сінонімы да архаізмаў:	<i>чарніла, экзамены (выпрабаванне, праверка), шчокі, мор, дарадчык, каструля.</i>
Гістарызмы:	<i>веча, вярста, станавы прыстаў, яцвягі.</i>

Заданне 3

- 1) Вырачыць вочы:** ‘моцна здзівіцца; старацца пераканаць каго-н.’: пры моцным здзіўленні або жаданні пераканаць чалавек вельмі шырока раскрывае вочы, ад чаго яны становяцца выпуклыя, падобна як у рака;
- 2) і брывом не павёў:** ‘не выказаў здзіўлення, застаўся абыякавы’: пры здзіўленні бровы чалавека высока паднімаюцца;
- 3) падняць галаву:** ‘адчуць сябе ўпэўнена, самастойна; вызваліцца ад чаго-н.’: калі чалавек адчувае сябе ўпэўнена, ён трымаецца прама, роўна. І наадварот: няўпэўнены або прыгнечаны чалавек часцей пазірае сабе пад ногі;
- 4) развесці рукамі:** ‘паказаць сваю бездапаможнасць’: калі чалавек не можа справіцца з сітуацыяй, ён расстаўляе рукі ў розныя бакі;
- 5) раскрыць рот:** ‘моцна здзівіцца’: пры ашаламляльнай інфармацыі рот чалавека міжвольна раскрываецца.

Заданне 4

Група вытворных суфіксальных слоў	Прыкмета для аб’яднання
1) <i>лісце, кацялок, беларуска, зубраня, канюк, шараваты, беленькі;</i>	Суфіксы, якія сталі сродкам утварэння слоў гэтай групы, «дзеянчаюць» у межах адной часціны мовы: зыходнае значэнне (прадметнасці, атрыбутыўнасці і інш.) не змяняецца.
2) <i>сяброўства, чытач, гаспадарлінасць, каменны, ляток, багач, ільняны.</i>	Суфіксальнае словаўтварэнне, таксама характэрнае для гэтай групы, суправаджаецца пераходам адной часціны мовы ў другую.

Заданне 5

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Вызначэнню адпавядаюць сказы 1 і 4.

ТЫП СКАЗАЎ: Аднасастаўныя інфінітыўныя сказы.

Заданне 6

КАМЕНТАРЫЙ:

Асаблівасці правапісу назваў устаноў «*Беларусьфільм*», «*Беларуськалій*» і «*Беларусбанк*» можна патлумачыць так званым «сэнсава-ідэалагічным прынцыпам» у арфаграфіі. Дзяржаўным рашэннем было вызначана, што выкарыстоўваць афіцыйную назву *Беларусь* можна толькі ў складзе найменняў тых устаноў, што маюць адпаведны статус. Таму «*Беларусьфільм*», «*Беларуськалій*» як дзяржаўныя прадпрыемствы, але «*Беларусбанк*» як акцыянернае прадпрыемства (ААБ «Беларусбанк» – акцыянерны ашчадны банк «Беларусбанк»).

Заданне 7

СХЕМА 1. [*Здавалася*], (*нібы...*).

СКАЗ: *Здавалася, нібы дрэвы спяваюць сваю адвечную песню.*

ТЫП: Складаназалежны сказ з даданай дзейнікавай.

СХЕМА 2. [...], (*дарма што...*).

СКАЗ: *Дрэва выглядала яшчэ моцным, дарма што вецер прыціснуў яго да зямлі..*

ТЫП: Складаназалежны сказ з даданай уступальнай.

СХЕМА 3. [...], (*ажно...*).

СКАЗ: *Пабылела ўсё навокал, ажно любя паглядзець.*

ТЫП: Складаназалежны сказ з даданай выніковай.

СХЕМА 4. [...*усё*], (*што...*).

СКАЗ: *Гэта ўсё, што я хацеў сказаць.*

ТЫП: Складаназалежны сказ з даданай выказнікавай.

СХЕМА 5. [...], (*ці...*).

СКАЗ: *Часам думаю, ці надоўга прыйшла зіма.*

ТЫП: Складаназалежны сказ з даданай дапаўняльнай.

Заданне 8

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

Лірыка, Максім Багдановіч, Максім Багдановіч, Максім Гарэцкі, Максім Гарэцкі, “Літоўскі хутарок”, Іван Луцэвіч, сацыяльна-філасофская (філасофская) драма [не могуць быць прынятыя за правільныя адказы сацыяльна-пабытовая драма, аўтабіяграфічная драма, гістарычная драма], “Раскіданае гняздо”.

Заданне 9

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

Развязка (элемент сюжэтна-кампазіцыйнай будовы твора), ямб (вершаваны метр); астатнія тэрміны ў групах абазначаюць або мастацкія сістэмы, або жанры твораў.

Заданне 10

Спаткаўся, Ціхім, затаіўшы, іншы, пагляды. “Раманс”. Максім Багдановіч.